

## **Εισήγηση για την Κοινωνική Συνοχή μέσα από την Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία στο πλαίσιο του Περιφερειακού Αναπτυξιακού Συνεδρίου Ιονίων Νήσων 4 & 5 Δεκέμβρη 2017**

### **Εισαγωγή:**

Σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο η Κοινωνική Συνοχή μέσα από την Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) αποτελεί ένα διαφορετικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης το οποίο δίνει έμφαση σε τρεις σημαντικούς παράγοντες:

- Στον Κοινωνικό Αντίκτυπο,
- Στην καλλιέργεια της Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και
- Στην προώθηση των δημοκρατικών αρχών διαχείρισης.

Με άλλα λόγια δημιουργείται ένας τρίτο τομέας της οικονομίας που παράγει αγαθά και υπηρεσίες, πέραν του Δημοσίου και του Ιδιωτικού

Ο Τομέας οποίος διαφοροποιείται από τους δυο προηγούμενους καθώς οι δραστηριότητες του δίνουν προτεραιότητα όχι στην επεκτατική κερδοφορία αλλά στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών και μάλιστα με συλλογικές και δημοκρατικές διαδικασίες συμμετοχής και λήψης αποφάσεων.

Η ανάπτυξη της Κ.ΑΛ.Ο. για την Π.Ι.Ν. αποτελεί πολιτική προτεραιότητα, καθώς η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι αποτελεί προνομιακό φορέα παραγωγικής ανασυγκρότησης, ιδιαίτερα στις σημερινές δύσκολες συνθήκες, κινητοποιώντας και αξιοποιώντας κοινωνικές δυνάμεις σε μια δημιουργική προοπτική η οποία διακρίνεται από τα χαρακτηριστικά της σταθερότητας, της διαχρονικότητας και της μεγάλης ανθεκτικότητας σε εξωτερικά σοκ, ενώ ταυτόχρονα συγκροτεί οικονομικά περιβάλλοντα, εν είδη πρωτότυπων «οικοσυστημάτων αυτόνομων οικονομικών οντοτήτων», που επιφέρουν πολλαπλά οφέλη σε όλους του εμπλεκόμενους και όχι απλά επιτρέπει αλλά, *a priori*, προϋποθέτει τον δημοκρατικό και συμμετοχικό σχεδιασμό της συνολικής οικονομίας ως οικονομίας των κοινωνικών αναγκών.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούμε στους στόχους, τις αρχές και τις προτεραιότητες της Κ.ΑΛ.Ο. οι οποίες είναι:

- Η παραγωγή προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών, που δεν προσφέρονται καθόλου ή προσφέρονται ανεπαρκώς από τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα της οικονομίας με στόχο την πρόσβαση των τοπικών κοινωνιών σε αυτά.
- Τον βιοπορισμό όσων παράγουν ή προσφέρουν τις υπηρεσίες αυτές και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Την δημοκρατική λειτουργία στον τρόπο εσωτερικής οργάνωσης της εργασίας, τον καθορισμό των μισθών, της παραγωγής και της επανεπένδυσης.
- Την αειφορεία του φυσικού περιβάλλοντος και την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων

Στην χώρα μας την Κ.ΑΛ.Ο. διέπει ο νόμος 4430/2016 (ΦΕΚ 205 Τεύχος Α) ο οποίος είναι ο πρώτος νόμος στην Ελλάδα από καταβολής του Ελληνικού Κράτους ο οποίος ρυθμίζει οριζόντια την λειτουργία των Φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, αφού πρωτίστως οριοθετεί εκ νέου το πεδίο μέσα στο οποίο ιδρύονται, δρουν και εξελίσσονται οι επιχειρήσεις και οι φορείς αυτής.

Ο 4430/2016 (ΦΕΚ 205 Τεύχος Α) στοχεύει στην θεσμική ανασυγκρότηση και την ανανέωση του πεδίου δράσης της Κ.ΑΛ.Ο. με έμφαση στη δημιουργία συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας, στην διάχυση των πρακτικών της Κ.ΑΛ.Ο. σε όλους τους δυνατούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας και στην ενίσχυση και έμπρακτη υποστήριξη των παραγωγικών εγχειρημάτων αυτοδιαχείρισης και συλλογικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Προς τον σκοπό αυτό και σε εφαρμογή των άρθρων 36 έως και 41 του νόμου 4430/2016 δημιουργήθηκε η Ειδική Γραμματεία Κ.ΑΛ.Ο. του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνική Αλληλεγγύης, ως πρώτη διακριτή διοικητική μονάδα στην Ελληνική Κυβέρνηση για τον συγκεκριμένο τομέα.

#### Η τρέχουσα κατάσταση:

Σήμερα με την έναρξη της ισχύος του 4430/2016 και μέχρι τις 31-08-2017 στο Εθνικό Μητρώο Επιχειρήσεων & Φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας είχαν εγγραφεί 857 φορείς εκ των οποίων οι 206 συστήθηκαν μετά την 31-10-2016 ημερομηνία έναρξης ισχύος του 4430/2016!! Το γεγονός αυτό και μόνο δείχνει την δυναμική που αποκτά σε σύντομο χρονικό διάστημα, το σύγχρονο και συνάμα ευέλικτο θεσμικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε στην χώρα μας, εάν αναλογιστούμε ότι μόλις σε 10 μήνες από την έναρξη ισχύος αυτού οι επιχειρήσεις και οι φορείς Κ.ΑΛ.Ο. αυξήθηκαν κατά 24%.

Βέβαια όπως κάθε φιλόδοξο τέτοιο εγχείρημα παρουσιάζει και ανάλογα προβλήματα και καθυστερήσεις. Αυτή την στιγμή η Διεύθυνση Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας δεν είναι πλήρως στελεχωμένη καθώς καλύπτονται λίγο περισσότερες από το 50% των προβλεπόμενων οργανικών θέσεων του Οργανογράμματος της.

Δυστυχώς για την Περιφέρειά μας η απουσία κοινωνικής πολιτικής και έμπρακτου ενδιαφέροντος από την προηγούμενη πολιτική διοίκηση των ετών 2010-2014 φέρνει την ΠΙΝ στην τρίτη από το τέλος θέση στην κατανομή φορέων Κ.ΑΛ.Ο. στις 13 περιφέρειες της χώρας μας με 2% μόλις επί του συνόλου των φορέων, ξεπερνώντας μόλις την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (1%) και του Βορείου Αιγαίου που δεν διαθέτει κανέναν απολύτως Φορέα Κ.ΑΛ.Ο.

Στην Περιφέρειά μας λειτουργούν:

- ένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο. στον κλάδο της εκπαίδευσης επί 36 συνολικά φορέων ανά την επικράτεια. Η δραστηριότητα του αφορά στην λαογραφία και το εμπόριο τοπικών προϊόντων, με έδρα την Κέρκυρα απασχολώντας 7 εργαζομένους σε Ετήσιες Μονάδες Εργασίας και συνολικό κύκλο εργασιών περί την 22.000€, κέρδη 858€ και αξία παγίων στοιχείων ενεργητικού που φθάνει στις 8.000€.
- ένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο. στον κλάδο της εστίασης επί 30 συνολικά φορέων ανά την επικράτεια. Η δραστηριότητα του αφορά παραγωγή μαρμελάδας, κομπόστας γλυκών του κουταλιού και παρόμοιων ειδών από φρούτα και άλλους καρπούς με έδρα την Κεφαλονιά απασχολώντας 2.75 εργαζόμενους σε Ετήσιες Μονάδες Εργασίας και σύνολο κύκλου εργασιών που αγγίζει τις 45.000€, σχεδόν μηδενικά κέρδη και μηδενική αξία πάγιων στοιχείων ενεργητικού.
- Ένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο. στον κλάδο των Οργανώσεων παροχής υπηρεσιών (βελτίωση ζωής πολιτών, αναβάθμιση συνθηκών διαβίωσης, ανθρώπινα δικαιώματα) επί 26 συνολικά φορέων ανά την επικράτεια. Πρόκειται για βρεφονηπιακό σταθμό στην

Ζάκυνθο ο οποίος όμως κατά την τελευταία επικαιροποίηση του Εθνικού Μητρώου Κ.ΑΛ.Ο. δεν έχει δηλώσει οικονομικά στοιχεία, ωστόσο καταγράφεται σε αυτό.

- Ένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο. στον κλάδο των υπηρεσιών προς το δημόσιο (υπηρεσίες διάσωσης ατόμων, παροχή περίθαλψης, εκπαίδευσης, πολιτιστικές και κοινωνικές υπηρεσίες και διοικητικές υπηρεσίες που σχετίζονται με τουριστικά θέματα) επί 14 συνολικά φορέων ανά την επικράτεια. Παρέχει υπηρεσίες διάσωσης ατόμων σε θάλασσα, βουνό και σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών με έδρα την Κέρκυρα, δεν απασχολεί προσωπικό (εθελοντές) παρουσιάζει ετήσιο κύκλο εργασιών στις 51.000€ ενώ έχει ζημίες περί τα 600€ ανά έτος. Δεν εμφανίζει πάγια στοιχεία ενεργητικού.
- Ένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο. στον κλάδο της κοινωνική μέριμνας επί 14 συνολικά φορέων ανά την επικράτεια. Αφορά υπηρεσίες φροντίδας ηλικιωμένων στην Ζάκυνθο, απασχολεί 2 εργαζομένους σε Ετήσιες Μονάδες Εργασίας, έχει κύκλο εργασιών περί της 19.500€, ενώ τα κέρδη του προσδιορίζονται σε 400€ ανά έτος. Δεν εμφανίζει πάγια στοιχεία ενεργητικού.
- Ένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο. στον κλάδο των απορριμμάτων επί 5 συνολικά φορέων ανά την επικράτεια. Αφορά την ανακύκλωση στην Κέρκυρα ωστόσο όμως κατά την τελευταία επικαιροποίηση του Εθνικού Μητρώου Κ.ΑΛ.Ο. δεν έχει δηλώσει οικονομικά στοιχεία, ωστόσο καταγράφεται σε αυτό.
- Ένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο. στον κλάδο της πληροφορικής με έναν εργαζόμενο και κύκλο εργασιών περί της 2.000€ ζημιόγonos όμως κατά 2.600€ περίπου και αξία παγίων 1.000€.
- Κανένας φορέας Κ.ΑΛ.Ο στους κλάδους
  - ο του χονδρεμπορίου (21 ανά την επικράτεια)
  - ο του λιανεμπορίου (18 ανά την επικράτεια)
  - ο των διοικητικών υπηρεσιών (15 ανά την επικράτεια),
  - ο των δημιουργικών δραστηριοτήτων(12 ανά την επικράτεια),
  - ο των συμβουλευτικών υπηρεσιών(9 ανά την επικράτεια)
  - ο του καθαρισμού (9 ανά την επικράτεια) ,
  - ο των υπηρεσιών υγείας (8 ανά την επικράτεια),
  - ο της βιομηχανίας τροφίμων (5 ανά την επικράτεια),
  - ο τις υπηρεσίες παροχής πληροφορίας (5 ανά την επικράτεια),
  - ο τις κατασκευαστικές δραστηριότητες (4 ανά την επικράτεια),
  - ο τις εκδοτικές δραστηριότητες (4 ανά την επικράτεια),
  - ο την πληροφορική (4 ανά την επικράτεια),

Συνολικά στα Ιόνια λειτουργούν ή έχουν δηλώσει την ύπαρξη τους, μόνον 7 φορείς Κ.ΑΛ.Ο. μια σε κάθε διαφορετική κατηγορία ενώ στις υπόλοιπες 12 καταγεγραμμένες κατηγορίες τα Ιόνια Νησιά έχουν μηδενική παρουσία.

Κατά συνέπεια απαιτείται τόσο από την Κεντρική Κυβέρνηση όσο και από την Περιφερειακή Διοίκηση η εκπόνηση και εφαρμογή ενός στρατηγικού πλάνου το οποίο να φέρει, αυτό τον νέο τομέα οικονομικής δραστηριότητας στο επίκεντρο της Περιφερειακής μας οικονομίας.

## Εφαρμογή Περιφερειακού Σχεδίου

Το σχέδιο και οι δράσεις, που θα εκπονήσει η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων θα στηριχθεί στο «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ιονίων Νήσων 2014-2019» και στα πιο κάτω στοιχεία:

- Στον συντονισμό των διάσπαρτων προσπάθειών από μεμονωμένες ομάδες και
- στην προσπάθεια να αποκλειστούν φορείς που παρεισφύουν σε αυτές τις προσπάθειες και δεν έχουν ως μέλημα τους την ανάπτυξη του τομέα αλλά την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων.

Εδώ να ληφθεί υπόψη ότι ο τομέας είναι ακόμα σε «εμβρυακό στάδιο» και καταγράφεται σημαντικό ενδιαφέρον και κινητοποίηση για την δημιουργία φορέων Κ.ΑΛ.Ο. σε όλη την επικράτεια και κατά συνέπεια στην περιφέρεια μας. Σε αυτά τα πλαίσια στόχος μας είναι να διαμορφωθεί η προσπάθεια αυτή στην βάση συγκεκριμένων αρχών με ευδιάκριτη κοινωνική στόχευση, δίχως στρεβλώσεις.

Οι πρωτοβουλίες που θα λάβουμε μπορούν να λειτουργήσουν ως μοχλός τοπικής αλλά και ευρύτερης περιφερειακής ανάπτυξης.

Η στόχευση των δράσεων υποστήριξης της ΠΙΝ θα κινηθεί σε δυο κατευθύνσεις:

- Στην ανάδευση του χώρου ώστε να προκύψουν υγιείς και φρέσκες δυνάμεις, και
- Στην υποστήριξη των παραπάνω δυνάμεων ώστε να γίνουν αυτοδύναμες και κυρίαρχες στον χώρο των τοπικών αλλά και τις περιφερειακής οικονομίας.

### Χρηματοδοτικά Εργαλεία:

Το κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο το οποίο προτίθεται να χρησιμοποιήσει η ΠΙΝ για την επίτευξη της πιο πάνω στόχευσης είναι η Προσέγγιση της Αστικής ΤΑΠΤοΚ, (Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων) η οποία για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο εντάσσεται στο ΠΕΠ Ιονίων Νήσων με προϋπολογισμό 6.100.000€.

Η ΤΑΠΤοΚ είναι η αστική εφαρμογή της γνωστής προσέγγισης C.L.L.D./L.E.A.D.E.R. η οποία από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020 μπορεί να εφαρμόζεται σε πολυταμιακό επίπεδο στον ευρύτερο χώρο μιας περιφέρειας πέραν του αγροτικού χώρου, όπως ίσχυε στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, και να περιλαμβάνει και αστικές και ημιαστικές περιοχές.

Με βάση τον προγραμματισμό μας και τους κανονισμούς το 20% του προϋπολογισμού (1.220.000€) θα χρησιμοποιηθεί για την χρηματοδότηση του φορέα ο οποίος θα υποστηρίξει την προσπάθεια για την δημιουργία Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. στα ιόνια, το 5% (305.000€) θα διατεθούν για την προβολή της προσπάθειας και την προσέλκυση ενδιαφερομένων και δικαιούχων (ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, άνεργοι κτλ) ώστε να ενταχθούν στο πρόγραμμα συστήνοντας και εφαρμόζοντας προγράμματα και δράσεις στα πλαίσια της Κ.ΑΛ.Ο. και τα υπόλοιπα 4.575.000€ θα διατεθούν σε έργα τα οποία θα κληθούν να υλοποιήσουν οι φορείς Κ.ΑΛ.Ο.

Στα πλαίσια αυτά η ΠΙΝ προτίθεται να προβεί σε:

- Ενημέρωση και πληροφόρηση προς κάθε ενδιαφερόμενο.
- Υποστήριξη δημιουργίας, λειτουργίας και ανάπτυξης φορέων Κ.ΑΛ.Ο.

- Ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας τους μέσω της προσέγγισης ΤΑΠΤοΚ.
- Δικτύωση των φορέων Κ.ΑΛ.Ο. σε τοπικό επίπεδο σε παραγωγικές δραστηριότητες (clusters)

Η εφαρμογή της προσέγγισης ΤΑΠΤοΚ με εστίαση στην Κ.ΑΛ.Ο. μπορεί δημιουργήσει δράσεις και προγράμματα με βάση τα προβλήματα και τις προκλήσεις της εποχής μας και θα είναι προσανατολισμένη στις ανάγκες της κοινωνίας και του τομέα της οικονομίας της τον οποίο προσδοκούμε να δημιουργήσουμε.

Η ανάπτυξη της Κ.ΑΛ.Ο. μέσω της ΤΑΠΤοΚ αλλά και των επόμενων δράσεων που θα ξεδιπλώσουμε απαντούν στις σημαντικές προκλήσεις της οποίες αντιμετωπίζει η κοινωνία μας σήμερα οι σημαντικότερες των οποίων είναι:

- Η ανάσχεση της ανεργίας
- Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός και
- Η κλιματική αλλαγή

Στα πλαίσια αυτά και μέσω της προσέγγισης ΤΑΠΤοΚ σχεδιάζουμε την στήριξη και την χρηματοδότηση των νέων φορέων της Κ.ΑΛ.Ο. που θα δημιουργήσουμε σε πεδία και δραστηριότητες όπως:

|                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| τοπική παραγωγή και εξοικονόμηση ενέργειας                                                                                                                                                                            | νέες χρήσεις για υφιστάμενα κτίρια                                                                                                                                                     |
| ανακύκλωση                                                                                                                                                                                                            | ψηφιακή οικονομία                                                                                                                                                                      |
| δημιουργία μικρών αλυσίδων διανομής & εφοδιασμού (λαϊκές αγορές, αγορές παραγωγών) σε συνδυασμό με τοπικά συστήματα παραγωγής τροφίμων                                                                                | Συστήματα για την αναγνώριση της πληρωμής σε είδος, της εθελοντικής εργασίας και ανάπτυξη συστημάτων αυτοβοήθειας                                                                      |
| διενέργεια εκστρατειών για αγορές από τοπικά καταστήματα                                                                                                                                                              | εναλλακτικές χρήσης δημοσίων κτιρίων & γαιών                                                                                                                                           |
| αξιοποίηση συλλογικών συστημάτων για την κοινή χρήση και συντήρηση υφισταμένων δημοσίων υποδομών (βρεφονηπιακοί σταθμοί, σχολεία, πολιτιστικά κέντρα, οίκοι ευγηρίας, ιατρικά και αθλητικά κέντρα και δημόσιοι χώροι) | Δημιουργία και εφαρμογή τοπικών σχεδίων για την κοινωνική ένταξη, καθοδηγούμενα από άτομα που υποφέρουν από την φτώχεια με την υποστήριξη επαγγελματιών και άλλων ενδιαφερομένων μερών |
| συλλογική χρήση κήπων και αγροτεμαχίων                                                                                                                                                                                | εφαρμογή συστημάτων παραγωγής προϊόντων μηδενικών ή ελαχίστων χιλιομέτρων, βιοκλιματικά ουδέτερα αγροδιατροφικά προϊόντα, προϊόντα χαμηλού ενεργειακού αποτυπώματος κτλ                |

Όλα τα παραπάνω, και πιστεύουμε ακόμη περισσότερα, θα προέλθουν μέσω μιας διαδικασίας διαβούλευσης «από κάτω προς τα πάνω», με τις τοπικές κοινωνίες και ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων και των ανέργων τους, ακούγοντας και συζητώντας τα προβλήματα, τις ανάγκες και τις αγωνίες τους και προτείνοντας και θέτοντας σε εφαρμογή λύσεις από κοινού στα πλαίσια της Κ.ΑΛ.Ο.

Σημαντικό ρόλο επίσης διαδραματίζει για εμάς το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας το οποίο, όπως εξήγγειλε ο πρωθυπουργός, θα εκκινήσει (ή εκκίνησε πριν λίγες ημέρες) σε

λίγες ημέρες με αρχικό κεφάλαιο 10.000.000€ διαθέτοντας χρηματοδοτικά προϊόντα, όπως εγγυητικές επιστολές για δάνεια σε υπάρχουσες και νέες επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας. Το Ταμείο θα λειτουργεί ουσιαστικά ως φορέας που διευκολύνει και υποστηρίζει τη χρηματοδότηση των εγχειρημάτων της Κοινωνικής Οικονομίας.

Δεδομένου του πολυταμειακού χαρακτήρα της ΤΑΠΤοΚ προτιθέμεθα να αξιοποιήσουμε και την δράση επιχορήγησης υφιστάμενων φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας ύψους 28 εκατ., που σκοπό έχει να καλύψει ανάγκες σε εξοπλισμό, αρχικό κεφάλαιο και μισθούς εντός των φορέων Κ.ΑΛ.Ο. η οποία επίσης έχει εξαγγελθεί την 1-11-2017 από τον ίδιο τον πρωθυπουργό.

Είμαστε λοιπόν αισιόδοξοι ότι με τα τρία αυτά χρηματοδοτικά εργαλεία η ανάπτυξη της Κ.ΑΛ.Ο στα νησιά μας θα γίνει μια απτή πραγματικότητα φέρνοντας τα αποτελέσματα τα οποία προσδοκούμε με την εφαρμογή του σχεδίου μας.